

JAAR VERSLAG 2024

Reïncarnatie?
U bent er net!

Nee, het leven na
de dood is ook kut.
Hoezo?

museum tot zo ver

Workshop Groene Poëzie door auteur Vroukje Tuinman tijdens het Funeraire Academie Symposium in april 2024.

Voorwoord

‘Doodgaan, wie wil dat nou niet?’ Met die quote van Peter de Wit zat de sfeer bij zijn tentoonstelling Doodleuk er gelijk in. Humor hoort bij de dood, net als bij alle andere zaken die wij moeilijk vinden of die te vreselijk zijn om te bevatten. Het werd tijd om ook op die manier ons thema voor het voetlicht te brengen. Het werd een prachtige tentoonstelling met veel bijval van het publiek.

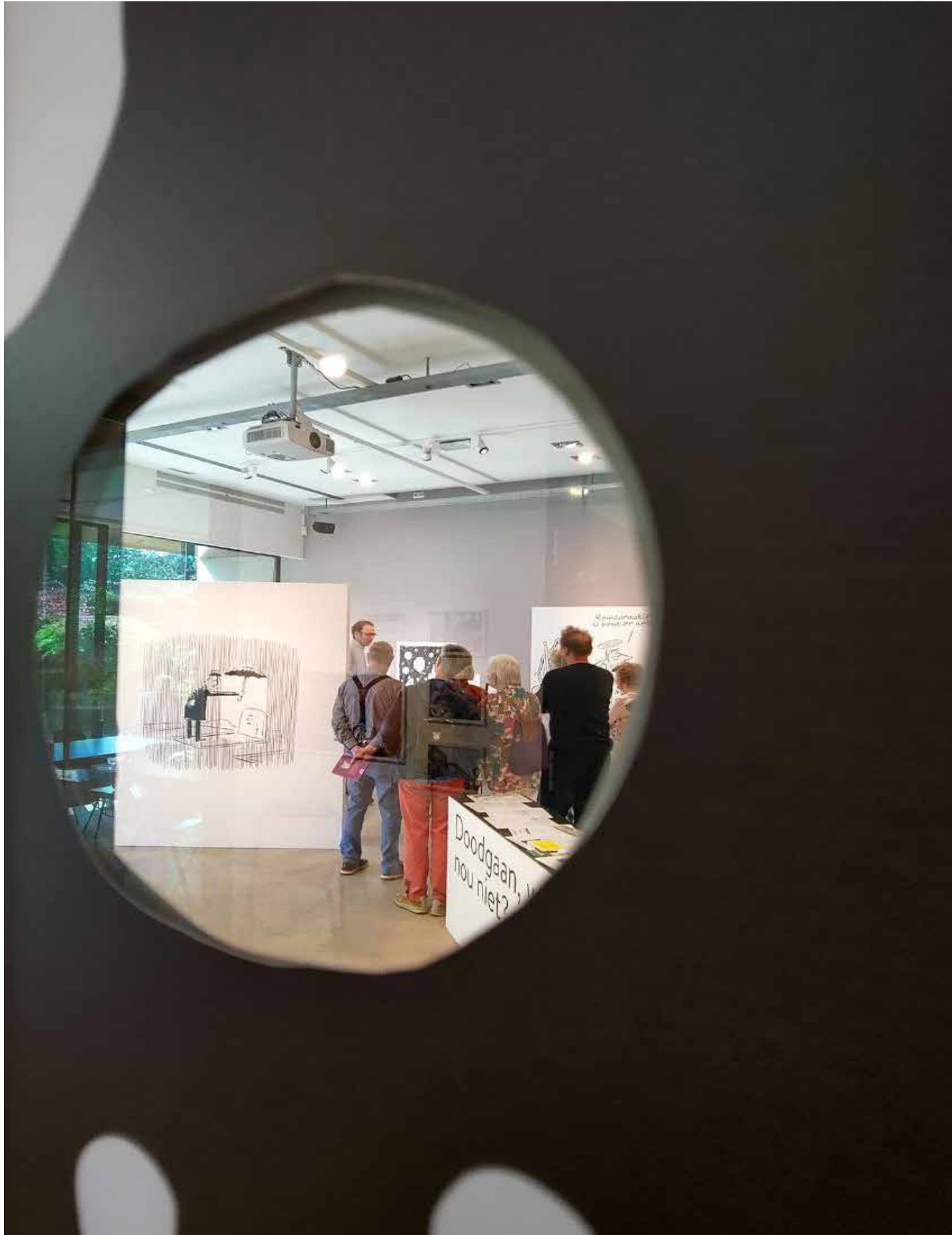
De waardering voor onze aanpak is in het algemeen groot. De dood treden wij open tegemoet en dat wordt begrepen en gewaardeerd. Daar zit een visie achter. Alles wat wij doen leggen we langs de meetlat die staat in ons Beleidsplan 2025-2028: inspireren, leren en raken. En wat we doen, doen we liefdevol, luchtig en met lef. Juist bij een thema waar velen angst voor hebben, is dit nodig. De waardering komt van bezoekers, stakeholders en pers. En ja, daar zijn we erg trots op. De afgelopen jaren hebben we hard gewerkt, onze visie aangescherpt en prachtige resultaten behaald.

Een mooi gevolg van het breed gedragen respect voor Museum Tot Zover kwam van het Vaillantfonds dat ons in 2024 liet weten een meerjarige grote bijdrage te gaan geven. Hierdoor kon de staf worden uitgebreid met een zakelijk leider en een medewerker educatie. We konden daardoor niet alleen meer doen, maar we konden ook alles beter doen – en het bracht nieuwe energie en frisse ideeën. Het PC Art Paviljoen, dat we hadden ingewijd tijdens Museumnacht 2023, werd in 2024 voor verschillende activiteiten gebruikt en natuurlijk waren er ook veel events in het museum zelf. De expositie Een Lekkere Dood werd verlengd en de verrassing qua tentoonstellingen was Doodleuk met cartoons van Peter de Wit. Deze relatief snel gemaakte tentoonstelling zag er prachtig uit, kreeg goede persaandacht en trok veel bezoekers. Mooi om ons thema via humor te benaderen.

In de zomer werd bekend dat de gemeente Amsterdam ons opnieuw de vierjarige Kunstenplansubsidie toekent (2025-2028). Daarmee is de belangrijkste financiering voor de komende jaren geregeld en dat geeft rust. Aan het eind van het jaar trad bestuursvoorzitter Edzo Doeve af en werd hij opgevolgd door Véronique Klaassen. Onder Doeves voorzitterschap is het fundament van Tot Zover verstevigd en heeft het museum een positie verworven als kenniscentrum.

Ook dit jaar werden wij bevestigd in het idee dat de dood te belangrijk is om in ons leven te negeren, dat er behoefte is aan manieren om uiting te geven aan verschillende emoties die te maken hebben met verdriet, ongemak, verwarring en pijn die samenhangen met ons besef van sterfelijkheid en onze rouw. Als cultureel kennisinstituut speelt Tot Zover daarin een unieke rol.

Guus Sluiter
Directeur Museum Tot Zover

Doorkijkje via een bestickerde stripdeur naar de Grote Zaal met Doodleuk: cartoons door Peter de Wit.

Inhoud

Voorwoord	3
1. Algemeen + 2024 in het kort	7
2. Programmering tentoonstellingen en presentaties	9
3. Programmering activiteiten	15
4. Publiek + communicatie	19
5. Kenniscentrum + educatie	25
6. Collectie + vaste presentatie	33
7. Samenwerkingen	35
8. Museumcafé Roosenburgh	39
9. Organisatie	41
10. Governance	43
11. Financiën	47
12. Vooruitblik 2025	49
13. Jaarrekening 2024	51
14. Jaarbegroting 2025	67

Leerlingen van Xplore (Amsterdam Noord) bezoeken het educatieprogramma bij *Een Lekkere Dood*.

2024 IN HET KORT

- 8.722 bezoekers in museum en tijdens events, een flinke stijging t.o.v. 2023
- Expo Doodleuk met cartoons van Peter de Wit combineert de traan met de lach
- Spectaculaire aanwinsten, waaronder fotoserie *The Travelers* van Elizabeth Heyert (2003/2004) en *Het portret van een overleden jongen* van Otto van Veen (1584)
- 1.600 leerlingen *Doodgewoon in de klas* – landelijke spreiding
- 67.900 unieke websitebezoekers, 7.500 meer dan in 2023
- 18 activiteiten van het kaliber ‘small scale: high impact’
- De Museumnacht trok 450 bezoekers - de Doodleuke Pubquiz om middernacht paste nauwelijks in het café
- Twee drukbezochte Funeraire Academie symposia in het voor- en najaar
- Uitbreiding staf met een zakelijk leider en een medewerker educatie
- Tot Zover programmering in PC Art Paviljoen met culturele partners
- Amsterdams Fonds voor de Kunst honoreert subsidieaanvraag Kunstenplan 2025-2028
- Collectieregistratie: overgang naar Collections van Axiell

1. Algemeen

Missie

Het is de overtuiging van Museum Tot Zover dat mensen zich op een positievere manier tot de dood dienen te verhouden: individueel, gezamenlijk en maatschappijbreed. Dat bevordert het individuele en maatschappelijke welzijn, versterkt saamhorigheid en werkt verbindend.

Visie

We leren onze bezoekers op een informele en inspirerende wijze om te gaan met sterven, verlies en rouw. Dat doen we altijd aan de hand van de volgende kernwaarden: inspireren, leren, raken. Onze tentoonstellingen, onderwijsactiviteiten en events zijn artistiek, persoonlijk en verbindend. Zowel binnen als buiten de museummuren openen we het gesprek over de dood. Iedereen die een bezoek heeft gebracht aan museum, activiteit of onze digitale plekken is geraakt, heeft troost gevonden of is aangezet tot reflectie.

Kernwaarden

inspireren, leren, raken

Dit voeren we altijd liefdevol, luchtig en met lef uit.

Motto

small scale, high impact

We zijn een museum van het gevoel, dicht op de huid van de samenleving. De winst zit niet in grootschaligheid, maar met aandachtsvolle presentaties en activiteiten beogen we bezoekers te raken en te stimuleren tot reflectie op zichzelf en elkaar.

Subsidiënten & begunstigers 2024

Amsterdams Fonds voor de Kunst
Ardanta
DELA
Fonds 21
Mondriaan Fonds
Monuta
PC Uitvaart
Cultuurfonds
Stichting Stimuleringsfonds Rouw
Vaillantfonds
Vereniging Rembrandt
VSBfonds
Zabawas
ZorgDienstenGroep

2. Programmering | tentoonstellingen en presentaties

Een Lekkere Dood – Wat eten we bij afscheid en rouw? t/m 9 juni 2024

Een Lekkere Dood liet je zien, horen, ruiken én proeven hoe voedsel op allerlei momenten rondom de dood een rol speelt.

Met historische objecten, documentaire (afscheids) fotografie en werk van kunstenaars als Remy Jungerman, Narges Mohammadi, Marije Vogelzang en Erik Mattijssen. Kiriko Mechanicus maakte zeven filmpjes waarin mensen vertellen over de rol van eten bij uitvaarten in hun cultuur. Deze thematentoonstelling werd mogelijk gemaakt dankzij financiële bijdragen van Mondriaan Fonds, Vaillantfonds, VSBfonds en Cultuurfonds.

Het documentaire deel van Een lekkere Dood in de museumgang bleef, vanwege de positieve reacties van bezoekers, het gehele jaar te zien.

Met medewerking van Wouter van Herwaarden, Hiske Versprille, Petra Possel, Cees Holtkamp, Carolina Verhoeven en Sandra Schouten. Kunstenaars: Gijss Assmann, Raúl Ortega Ayala, Razia Barsatie, Frank Bloem, Alicia Framis, Klaas Gubbels, Bob Hendriks, Remy Jungerman, Erik Mattijssen, Kiriko Mechanicus, Narges Mohammadi, Mai van Oers, Carmen Schabracq, Studio Lernert & Sander X Aux Raus, Peer Vink, Marije Vogelzang, Kees de Vries, Karen Wuytens + veel afscheidsfotografen.

Doodleuk - Cartoon door Peter de Wit 28 juni t/m 2 maart 2025

In cartoons en strips zijn dood en uitvaart geliefde thema's, toch zijn ze zelden onderwerp voor een hele serie. Maar wel bij striptekenaar Peter de Wit (1958), onder meer bekend van Sigmund. Hij begon te schetsen en hield niet op. Van grimmig tot lolli, schrijnend of gevoelig: de cartoons benadrukken het menselijke onvermogen bij tragiek.

“Op de mooiste zit een klein meisje naast het sterfbed van een oude man. Achter hem verrijzen de silhouetten van drie zwarte monsters met klauwen en scherpe tanden. Blijmoedig zegt het meisje: Opa kijk, ze komen u halen.”

- Joost Pollman, de Volkskrant

“... een harde grap of komische herinnering kan een situatie verzachten. Maar de cartoons ontroeren ook, ze schuren, zijn gevoelig, liefdevol, zetten aan het denken en nodigen uit om het met elkaar te hebben over de dood.”

- Maarten Moll, Het Parool

De installatie 'Geuren van het einde' van geurontwerper Frank Bloem en Carolina Verhoeven kreeg in zomer 2024 een mooie plek in de gang. Culinair erfgoedsspecialist Carolina Verhoeven stierf op 14 februari 2024.

Blik op de Grote Zaal met een bezoeker die geamuseerd cartoons van Peter de Wit bekijkt.

Expositie met cartoons over de dood ontroert, schuurt en biedt verlichting

Maarten Moll in het Parool, 1-7-2024

Blik op de Kleine Zaal, met een fotodocumentaire reeks over de rol van kleding bij rouw.

Bezoekers bekijken de documentaire 'Memento Vivere' van Froukje Romkema in de filmkamer.

Een Mozaiek van Verlorenen - Chaja van Kollem en Margareta Svensson 28 juni 2024 – 31 januari 2025

Tegelijk met *Doodleuk* toonden we in de Kleine Zaal de tentoonstelling *Een Mozaiek van Verlorenen* van Chaja van Kollem en Margareta Svensson. Dit is een kunstproject waarbij mensen zijn gefotografeerd in de kleren van een overleden dierbare. Het bewaren en dragen van kleding van gemiste verwanten is persoonlijk en intiem, en houdt de overledenen dicht op de huid – letterlijk.

Memento Vivere – Froukje Romkema 28 juni 2024 – 30 september 2024

In de Filmkamer was de afstudeerfilm *Memento Vivere* van Froukje Romkema (HKU) te zien. Deze film gaat over een oude schedel uit het bezit van haar opa, ooit een kunststudent, en wonend in de Watergraafsmeer. Het is een fascinerende zoektocht naar de herkomst van een oude schedel in het grootouderlijk huis van de filmmaker. De schedel geeft langzaam een heel scala aan geheimen prijs.

Touch Life – Eline Dekker 30 september 2024 – 2 maart 2025

Op 30 september maakte *Memento Vivere* plaats voor de film *Touch Life* van Eline Dekker. Deze film gaat over haar zoon Milo, aan wiens leven op 9 februari 2021 abrupt een einde kwam toen hij omkwam bij een treinongeluk in Amsterdam Nieuw-West. Zijn moeder maakte met foto's en video's uit Milo's telefoon *Touch Life*, een film over het leven van haar zoon en haar rouwproces. Een aangrijpende documentaire.

De film en het museum speelden een rol in de landelijke campagne 'Data Na De Dood' die op 12 december 2024 van start ging. Doel is meer Nederlanders bewust te maken van het feit dat zij een digitale nalatenschap hebben en te laten zien wat ze kunnen doen om het goed te regelen.

Mobiele expositie Een Lekkere Troost

Om ook mensen buiten het museum te bereiken, is de mobiele expositie *Een Lekkere Troost* ontwikkeld, als reizende spin-off van Een Lekkere Dood. De installatie bestaat uit acht grote panelen met afscheidsfotografie en tekst, twee sokkels met prijswinnende cake en met rouwparels, een losse monitor met films over eetrituelen in verschillende culturen en een gedekte tafel met placemats: conversation starters over de dood.

De mobiele expo kan gehuurd worden door bijvoorbeeld crematoria, bibliotheken of andere maatschappelijke partners. De expo is ontwikkeld na gesprekken met diverse crematoria en er heeft eind november 2024 een pilot gedraaid in het Radboud Ziekenhuis in Nijmegen. In 2025 rollen we het verder uit.

Voorbereiding exposities komende jaren

We werken aan programmering op de korte en lange termijn. In 2024 is gewerkt aan het projectvoorstel *Aat Veldhoen: realist tot in de kist*, een immersieve tentoonstelling rondom een reeks geschonken werken uit de nalatenschap van de beroemde Amsterdamse kunstenaar. Deze expositie is gepland voor het najaar van 2025.

Met marronkunstenaar Marcel Pinas is in Nederland gesproken over een gezamenlijk project in 2027. Hij wil dat alles wat hij in het buitenland exposeert ook in Suriname te zien is. Dat lijkt ons heel passend. Bij het project betrekken we de marron-community van het dorpje Moengo. Daarom reisden directeur en hoofd programma in november naar Suriname om verder te praten en om kennis te maken met de gemeenschap.

3. Programmering | activiteiten

Activiteiten | Een Lekkere Dood

Ontroertoer met smaak

PJ Roggeband organiseerde in het voorjaar weer een aantal keer de *Ontroertoer met smaak* over De Nieuwe Ooster.

De Grote Uitvaarttaart Wedstrijd

Op zondag 9 juni werd de tentoonstelling *Een Lekkere Dood* afgesloten met een taartenwedstrijd. Thuisbakkers werden opgeroepen de lekkerste, mooiste of griezeligste uitvaarttaart te bakken. De finalisten kwamen bijna allemaal uit Brabant! De winnaar, Stella Wouters uit Veldhoven, werd uitgeroepen door een jury onder leiding van meesterbanketbakker Cees Holtkamp.

Activiteiten | Doodleuk - Peter de Wit

Opening tentoonstellingen

Zowel *Doodleuk* als *Mozaïek van Verlorenen* werden geopend op 28 juni. Peter de Wit lichtte zijn boek *Doodleuk* toe en werd komisch liefdevol toegesproken door zijn zoon Tex de Wit. In de kleine zaal opende de fototentoonstelling *Een Mozaïek van Verlorenen*. Een aantal geportretteerden was aanwezig bij de opening.

Rondleiding door Peter de Wit

In het laatste weekend van augustus gaf Peter de Wit twee rondleidingen door de tentoonstelling. Hij vertelde hoe de cartoons tot stand zijn gekomen, hoe hij technisch te werk gaat en beantwoordde vragen van bezoekers.

Activiteiten | Overige

Museumnacht

Tijdens Museumnacht konden bezoekers zelf een bidprentje tekenen onder begeleiding van Peter de Wit én figureren in een van zijn lifesize cartoons. Om middernacht was er een drukbezochte Doodleuke Pubquiz en er werden dodelijke cocktails geserveerd.

Theater | Testament van de Mens

In juli veranderde de tuin van het café tijdelijk in een theater, voor drie uitvoeringen van de voorstelling *Testament van de Mens*. Een voorstelling over de vraag of we de aarde op kunnen nemen in ons testament en hoe we zorg dragen voor de natuur na onze dood.

24 uur OOST

Op 7 september deed het museum mee met 24 uur Oost: veel first-time visitors kwamen af op de levendige pubquiz die zowel om 12:00 uur als om 15:00 uur werd gespeeld.

Boekpresentatie | Hoe Besta je Na

Op maandag 19 februari vond in ons museumcafé de presentatie plaats van de verhalenbundel *Hoe besta je na?* door auteurs Frénk van der Linden en Pieter Webeling. Het boek bevat indringende gesprekken met bekende Nederlanders over liefde, verlies en troost, en nieuwe essays over rouwen.

Koffie- en cakelezing | Ted van Lieshout

Schrijver, dichter, scenarist, beeldend kunstenaar en grafisch vormgever Ted van Lieshout was te gast tijdens de koffie- en cakelezing op zondag 15 september. Hij sprak over zijn nieuwe poëziebundel *Ommouw me*, een buitengewone bundel waarin hij probeert te vangen hoe belangrijk kleren voor ons zijn.

Filmavond | A Touch of Life

Vrijdag 4 oktober was er een filmavond over leven, dood en rouw in de Tuinzaal. De korte film *Memento Vivere* van Froukje Romkema werd die avond voor het laatste vertoond en gewisseld voor de documentaire *Touch Life* van Eline Dekker. Beide makers introduceerden hun film en beantwoordden vragen uit het publiek.

Avond van de Dood | Humanistisch Verbond x Tot Zover

Op 29 november organiseerde het Humanistisch Verbond de *Avond van de Dood*: een avondvullend programma in Pakhuis de Zwijger met talks, kunst en muziek. Museum Tot Zover was adviseur en aanwezig met de *Dödlík*: een IKEA doodskist, ontworpen door studenten van de Willem de Kooning Academy. Bezoekers konden in de kist poseren en werden op de foto gezet. Traditiegetrouw leverde dit veel gesprekken op over het thema. Ook vertoonden we de film *180 Amsterdammers en de dood* van Marjolein Frijling.

De vier finalisten van de Grote Uitvaarttaart Wedstrijd wachten in spanning terwijl de jury vergadert.

Auteur Ted van Lieshout vertelt smeulige verhalen tijdens zijn uitverkochte koffie- en cakelezing.

In juli veranderde de tuin van het café tijdelijk in een theater, voor drie uitvoeringen van de voorstelling Testament van de Mens.

Tot Zover Tafel

De Tot Zover Tafel is op 3 december nieuw leven ingeblazen. Het is een netwerkdiner in het museum speciaal voor museumbestuur, raad van advies, sponsorrelaties, bevriende academici en creatieve samenwerkingspartners, schrijvers en kunstenaars. Een informeel, intiem en boeiend samenzijn van een divers en toegewijd gezelschap.

PC Art Paviljoen

Het voormalig uitvaartcentrum van PC Uitvaart staat momenteel leeg en tot eind 2025 mag het nabijgelegen museum het benutten voor exposities en andere culturele activiteiten. Het pand, op de hoek van de Middenweg en Zaaiersweg, beschikt over vele ruimtes, waaronder een aula met honderd zitplaatsen, verschillende koffiekamers en zelfs een voormalige koelcel. In 2024 zijn er verschillende events georganiseerd:

Samen met de Stichting Literaire Activiteiten Amsterdam (SLAA) organiseerden we hier op 23 februari een literaire zondagmiddagmatinee onder de titel 'Afscheid – Nieuwe woorden, nieuwe rituelen' met onder anderen Emma van Meyeren, Joris van Casteren, Babet te Winkel en Benzokarim. Vanaf maart repeteerde toneelgroep Habitat X er voor de voorstelling *De Uitvaarders*, die in oktober maar liefst tienmaal werd opgevoerd voor een uitverkochte zaal. De voorstelling ging over een fictieve uitvaartfamilie, waar de zaken niet allemaal op rolletjes lopen.

Met storytellingcollectief Mezrab organiseerden we een avond met verhalen over verlies.

Toen bekend werd dat we het paviljoen ook in 2025 mogen gebruiken zijn we een campagne gestart om culturele organisaties uit te nodigen voorstellen in te dienen. Hiervoor was veel belangstelling.

Performances in PC Art Paviljoen

4. Publiek en communicatie

Algemeen

Het museum trok in 2024 8.722 bezoekers. Dat is een forse stijging ten opzichte van het jaar daarvoor. Dit is deels te verklaren door meer programmering buiten de museummuren, zoals in het PC Art Paviljoen, Pakhuis de Zwijger en een mobiele expositie, maar ook door meer marketinginzet.

Ongeveer een derde van de bezoekers was museumkaarthouder, de leeftijdsgroep 56-75 was het best vertegenwoordigd. We ontvingen meer dan twintig onderwijsgroepen, van basisschoolleerlingen tot studenten. Ook hebben we onze missie voortgezet om families en kinderen uit te nodigen na te denken over de rol die de dood speelt in het leven. Bij de tentoonstelling *Doodleuk* maakten we een speurtocht met opdrachten, waarbij kinderen tussen 6 en 12 jaar aan de hand van opdrachten naar de cartoons keken en hun gedachten en ervaringen konden delen.

Publieksparticipatie

Tot Zover wil het gesprek over de dood stimuleren en dat betekent dat onze programmering interactie en beleving oproept. In de tentoonstelling *Doodleuk* ontwierpen bezoekers hun eigen bidprentje en bij het onderdeel ‘Stap in de Strip’ nodigden we bezoekers uit om een rol te spelen in een cartoon van Peter de Wit.

De bezoekers

museumbezoek

2024	8.722	6.797 in museum + 1.925 externe events
2023	5.911	5.352 in museum + 559 externe events
2022	5.487	4.880 in museum + 717 externe events

website totzover.nl

2024	67.900 unieke bezoekers
2023	60.270 unieke bezoekers
2022	55.934 unieke bezoekers

social media

facebook

2024	3479
2023	3422
2022	3347

instagram

2024	2931
2023	2683
2022	2275

X / twitter

2024	1199
2023	1240
2022	1269

nieuwsbrief abonnees

2024	3590
2023	3556
2022	3184

Bezoekers van museum en café pakten de stift en tekenden hun eigen bidprentje met behulp van Peter de Wits sjabloon.

Stap in de Strip.

Uit het gastenboek

’Dit is een fantastisch museum. Klein, maar goed samengesteld en informatief.’

Ademloos gekeken & geluisterd. Complimenten!

“Ik vind het goed dat het museum er is, maar ben een beetje zoekende wat ik ervan vond, ook een beetje oncomfortabel toch.”

“I just spent the afternoon at the Tot Zover and I really loved my visit. It’s been the highlight of my visit to Amsterdam. I learned a lot. I laughed. I cried. It was all what art is about at its most fundamental. The staff in the cafeteria was lovely. Thank you so much.”

“Fantastisch leuke tentoonstelling. Nu met cartoons van Peter de Wit. Doodleuk!!! Bijna niemand kent dit kleine museum. Het is echt een aanrader.”

“Peter de Wit was het toefje op het plakje cake.”

Really beautiful and special museum, one of the best I’ve been to during my trip to the Netherlands.

De dood is *niet* leuk!

Een indrukwekkend museum dat tot nadenken stemt - op een positieve, troostende manier.

Heel bijzonder, om stil van te zijn.
Mooi tentoongesteld, prachtige teksten.
Bedankt!

The visit reminds me how much i love my life.
Thankyou.

Fijn museum! Alleen mis ik in de 2e zaal de rituelen rond de dood van zigeuners, hier op de Nieuwe Ooster zo rijk vertegenwoordigd.

Onverwacht interessant en luchtig en herkenbaar van vroeger. top!

We zijn hier door een tip van het TV-programma van Ivo Niehe. Zeer de moeite waard om deze tentoonstelling gezien te hebben.

Google reviews (4,3/5)

De tentoonstelling over eten en drinken bij het afscheid was wel heel herkenbaar. Ook dat het soms net een reünie is.

Leuk voor een uurtje om even rond te kijken, daarna een rondje wandelen over de begraafplaats.

Een heel interessant museum, ik heb er ruim 1,5 uur doorgebracht. Heeft ook een leuk café. Het zou waarschijnlijk interessanter zijn geweest als je Nederlands kende, want ze hebben Nederlandse audiogidsen.

Interessant museum! Toegankelijkheid voor rolstoelers is goed en er is een aangepast toilet.

Boeiend museum, een aanrader om langs te gaan als je toch op DNO moet zijn.

This is a fantastic museum. Small, but well-curated and informative. It deals with death in a respectful manner and teaches about different rituals surrounding death, such as how to handle remains and how friends and relatives mourn.

I visited the Museum of Death in New Orleans and was disappointed because I was expecting something like what Tot Zover has to offer. Excellent museum. Highly recommended and would come here again.

Educatief, strips erg leuk.

Mooi museum en erg informatief voor diegene die geïnteresseerd zijn in het thema rondom de dood. Binnen een uurtje heb je alles wel uitgebreid bekeken. De gastvrouw, Ellen, was heel gastvrij!

Interessant museum met audio tour. Dit is echt een toevoeging hierdoor wordt alles heel fijn uitgelegd. Wandeling over kerkhof is ook interessant.

‘Ik ben nu minder bang voor de dood!’

Promotie op het MOCCA jaarcongres op 15 mei 2024.

Juf van de Johannesschool groep 8a.

PO schoolgroepenbezoek splitsen we op in kleine groepjes zodat er alle aandacht is. De Laatste Maaltijd wand trekt veel bekijks, leerlingen zijn nieuwsgierig naar elkaars eetwensen en motivaties.

5. Kenniscentrum en educatie

Ook in 2024 bood Museum Tot Zover zowel formele als informele educatie aan. Het museum ontsluit de eigen collectie en deelt kennis met vakgenoten, uitvaartbranche en een breder publiek van jong tot oud. Het museum is een plek van kennisdeling en ontmoeting met verschillende stakeholders. Het ontwikkelt onderwijsmiddelen op een wijze die relevant is en schaalbaar, met een focus op basisonderwijs en mbo (roc). Middelen waarvan zowel in het museum en buiten op de begraafplaats, als op allerlei locaties in binnen- en buitenland en online gebruik wordt gemaakt.

Begin maart startte een nieuwe medewerker educatie voor 32 uur per week.

Cultuureducatie

Primair onderwijs

In het voorjaar bezochten schoolgroepen ons museum in het kader van de Kunstschooldagen. Tachtig leerlingen van groep 8 uit Amsterdam namen we mee langs aansprekende werken van *Een Lekkere Dood*. Vervolgens tekenden ze de laatste maaltijd van hun keuze op een bordje en vertelden erover aan elkaar. Ook middelbare scholieren van Xplore uit Amsterdam bezochten *Een Lekkere Dood*. Aan de hand van de opdrachten met placemat uit hun Troost Take Away-tas verdiepten ze zich in eet- en drinkrituelen van vroeger en nu rondom afscheid, uitvaart, rouw en herinnering.

Ter promotie van onze programma's voor primair onderwijs *Pluk de dag* en *Doodgewoon in de klas* stonden we op 15 mei op de informatiemarkt van het Cultuureducatie-congres van Mocca in de Meervaart.

Beroepsonderwijs

Een andere belangrijke doelgroep zijn roc-studenten Zorg en Welzijn en hbo-studenten verpleegkunde. In zowel voor- als najaar van 2024 bezochten groepen studenten uit Zwolle, Enschede en Amsterdam ons museum met een rondleiding en een interactieve wandeling over de begraafplaats. De leerfocus lag bij de multiculturele uitvaartgebruiken in Nederland en ervaringen van het doodsbed in de praktijk. In navolging van de bijzondere samenwerking in 2023 met studenten van Business events Support office (Beso) en de banketbakkers van het ROCvA organiseerden we ook in 2024 een event en

een ontwerpwedstrijd voor de bakkersopleiding. Geïnspireerd op de stervende personages uit de voorstelling *De Uitvaarders* van toneelgroep Habitat X ontwierpen de bakkers acht verschillende 'treurgebakjes'. Na afloop van de voorstelling die speelde op 25 oktober in het PC Paviljoen presenteerden de studenten het prachtige gebak in stijl en stemde het publiek op hun favoriet.

Doodgewoon in de klas & gastsprekers

Het meerjarige project *Doodgewoon in de klas* maakt de dood op een luchtige en informatieve manier bespreekbaar op school. De lesomgeving biedt een variatie aan lesvormen en creatieve opdrachten en wordt kosteloos en zonder inlog aangeboden. Ook kunnen scholen een gastles aanvragen door één van de aangesloten gastsprekers. Een gastpreker heeft een beroep dat met de dood te maken heeft en kan uit eerste hand vertellen over de praktijk van afscheid nemen en omgaan met de dood en dode lichamen.

In 2024 waren er tien gastsprekers in de klas actief, van Purmerend tot Boxmeer, Rotterdam tot Zwolle. Opvallend was dat er behalve aanvragen voor bovenbouw basisonderwijs ook aanvragen binnenkwamen voor het praktijkonderwijs, voortgezet onderwijs en pabo. Gastsprekers zijn soms te gast in meerdere klassen op een school. Samen bereikten de gastsprekers zo'n 600 scholieren en studenten.

Met de Doodgewoon-nieuwsbrief ontvangen onze ambassadeurs en gastsprekers updates van de laatste ontwikkelingen en plannen. Zo was er 7 oktober weer een training. De bedoeling is deze eens per jaar te geven om het sprekersnetwerk door het hele land vitaal te houden. Zo kregen we versterking in Brabant, Noord-Holland, Zuid-Holland, Gelderland en Utrecht.

Het digitale lespakket had in 2024 2.600 actieve bezoekers. Het aantal kwalitatieve sessies waarbij we uitgaan van feitelijk gebruik in de klas is 40 schoolgroepen. In totaal hebben we daarmee ca. 1700 leerlingen bereikt, want een kleine daling is t.o.v. 2023. Omdat er een personele wissel is in coördinatorschap van Doodgewoon in de klas hopen we in 2025 inzicht te krijgen in de reden van afname en het cijfer weer omhoog te krijgen.

Sprekers tijdens het Funeraire Academie Symposium De Groene Dood.

De initiatiefnemers van het nieuwe Rouwpad op Terschelling in gesprek met Paul Post tijdens het Funeraire Academie Symposium Paden van Rouw.

Bibliotheek en scriptiedatabase

Onze vakbibliotheek is met een bestand van ruim 2900 boeken, brochures en zogenaamde 'grijze literatuur' een waardevol instrument voor onderzoek en kennisoverdracht. De online scriptiedatabase wordt regelmatig aangevuld met nieuwe bachelor- en masterscripties en proefschriften uit met name Nederland en Vlaanderen en bedraagt ongeveer 300 afstudeeronderzoeken. De bibliotheek vormt met de vaste en online collectie een basis voor het museale kenniscentrum over Nederlandse uitvaartcultuur, waarop ook in 2024 beroep werd gedaan door meerdere studenten en onderzoekers.

In 2024 is gestart met (kinder)boekentips op de website van het museum. Deze recensies van prenten- en kinderboeken zijn gericht op ouders en opvoeders om het onderwerp dood met kinderen bespreekbaar te maken. Tevens zorgt het ervoor dat uitgevers hun recensie-exemplaren beschikbaar stellen. De content wordt geproduceerd door onze bibliotheekmedewerker Anna Ten Bruggencate.

Funeraire Academie

De Funeraire Academie is een platform waar wetenschap en uitvaartbranche elkaar vinden in gedeelde academische interesse rondom dood, gedenken en uitvaartcultuur. Museum Tot Zover is de culturele stakeholder en penvoerder.

Op 26 april organiseerden we het symposium Een Groene Dood, over ontwikkelingen in duurzame uitvaarttechnieken. Het vond plaats op Begraafplaats Zuiderhof in Hilversum en je leerde er van alles over o.a. resomeren en veraarden. Tijdens dit symposium brachten (internationale) wetenschappers en uitvaartprofessionals een schat aan kennis en een kritische blik naar voren. In de middag waren er inspirerende workshops.

Sprekers waren o.a.: Brenda Mathijssen (universitair hoofddocent Rijksuniversiteit Groningen), Georgina Robinson (Universiteit van Durham), Susanne Duijvenstein (Stichting Veraarden), Katrien Schaubroeck (Hoogleraar filosofie Universiteit van Antwerpen), Margit Warburg (University of Copenhagen), Julie Rugg (York University), en Roel Stapper en Esther Kooistra (LOB). We organiseerden het uitverkochte symposium in samenwerking met Rijksuniversiteit Groningen en

Uitvaartstichting Hilversum.
Zie hier voor het dagverslag:
Symposium De Groene Dood terugblik

Op 17 oktober organiseerden de Funeraire Academie samen met de Camino Academie het dagsymposium Paden van Rouw in Utrecht. Er werd met uiteenlopende gasten gesproken over lopen en pelgrimeren bij rouw en verlies, de vormen die dat aanneemt, praktijkervaringen, betekenislagen en de vraag waarom wandelen en de natuur nu eigenlijk troost bieden?

Sprekers waren o.a. Paul Post (em.prof. Rituelenstudies Tilburg University), broeder Damiaan Messing (Walk of Wisdom), uitvaartverzorgster Francy Derix, camino-ganger Rient Ploeger, wandelcoach Erna Eskes en Irene Stengs (Meertens Instituut, VU). Moderator was Martin Hoondert (Tilburg University, Funeraire Academie).

De uitverkochte bijeenkomst was gericht op professionals werkzaam in de uitvaartbranche en rouwbegeleiding, pelgrims, wandelaars, ritueelbegeleiders, studenten en eenieder met belangstelling voor het onderwerp. Bekijk hier de terugblik van deze mooie en inspirerende dag: Symposium Paden van rouw

Aan het 10-jarig jubileumsymposium in 2023 werd in 2024 de publicatie 'Funeraire Teksten 3' gewijd en op de Funeraire Academie website werd een terugblik op de uitvaarlabs gepubliceerd.

Vanaf 4 april 2024 werd de reeks PODKISTS gelanceerd met maandelijks een podcast-interview met iemand die een beroep heeft in de uitvaartbranche. Door Funeraire Academie stuurgroep lid Brenda Mathijssen i.s.m. Rijksuniversiteit Groningen, NWO en Sphere of Sound.

Eén van de negen geschonken Travelers, Nathalie Ames, gefotografeerd door Elizabeth Heyert in 2004. In 2025 zal de reeks centraal staan in de collectiepresentatie Doodsportretten.

Publicaties

Guus Sluiter

‘De levende dodenakker. Begraafplaatsen als plekken van verbinding’, in: Tamara Ingels en Joeri Mertens (red.), *Memento Mori III. De duurzame begraafplaats*, Gent (Owl Press) 2024, pp. 84-90

‘Avatar’, in: *Brancheblad Uitvaartzorg Digitaal*, 2024-januari (Themanummer ‘Uitvaarthypes van de afgelopen 20 jaar’)

Stijl

in: *Rubriek Kijk op Kunst*, *Brancheblad Uitvaartzorg*, 2024-februari

Armoede

in: *Rubriek Kijk op Kunst*, *Brancheblad Uitvaartzorg*, 2024-april

De groene dood

in: *Rubriek Kijk op Kunst*, *Brancheblad Uitvaartzorg*, 2024-juni

Mentale weerbaarheid

in: *Rubriek Kijk op Kunst*, *Brancheblad Uitvaartzorg*, 2024-augustus

Jongeren

in: *Rubriek Kijk op Kunst*, *Brancheblad Uitvaartzorg*, 2024-oktober

Nieuwe rituelen

in: *Brancheblad Uitvaartzorg*, *Uitvaartpanel*, 2024-december

Lezing ‘De levende dodenakker’, studiedag ter gelegenheid van de Boeklancering van *Memento Mori III – De Duurzame Begraafplaats / The Sustainable Cemetery*, Nothegemhoeve (Nossegem), 24 oktober 2024

Onderzoek+

Edzo Doeve en Guus Sluiter zijn betrokken bij een initiatief van Piet Oudega van Uitvaartvereniging Associatie & IJmond om te komen tot een boek over de geschiedenis van uitvaartverenigingen in Nederland. Hoogleraar Peter van Dam (UvA) reageerde enthousiast en er is een plan van aanpak gerealiseerd. Er is een startbudget vanuit de uitvaartvereniging en DELA. Er is ook contact hierover met het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG).

Laura Cramwinckel

Over actuele Nederlandse doodstijl(en)
in: *Rubriek Funerair Onderzoek*, *Brancheblad Uitvaartzorg*, 2024-februari

Wat verstaan we onder uitvaartarmoede?

in: *Rubriek Funerair Onderzoek*, *Brancheblad Uitvaartzorg*, 2024-april

Groen, blauw of bruin: greenwashing in de uitvaartbranche?

in: *Rubriek Funerair Onderzoek*, *Brancheblad Uitvaartzorg*, 2024-juni

Humor helpt

in: *Rubriek Funerair Onderzoek*, *Brancheblad Uitvaartzorg*, 2024-augustus

Wij zijn OK met de dood

in: *Rubriek Funerair Onderzoek*, *Brancheblad Uitvaartzorg*, 2024-oktober

Bankjes voor de doden

in: *Rubriek Funerair Onderzoek*, *Brancheblad Uitvaartzorg*, 2024-december

Keynote lezing ‘Design@thedutchdeathmuseum’ over de interdisciplinaire werkaanpak bij het museum en de rol van design daarbij, Conferentie Deathxdesignxculture, Falmouth University UK, 4-6 september 2024.

A photograph of a man in a dark jacket standing on a stage, gesturing with his hands while speaking to an audience. The audience is seated in the foreground, seen from behind. The setting is a modern building with a high, vaulted ceiling and large windows. The scene is lit with blue and purple stage lights. The text is overlaid on the bottom half of the image.

Het museum combineert de culturele invalshoek op een vaak verrassende manier met andere disciplines

Commissie in AFK adviesrapport - juni 2024

6. Collectie en vaste presentatie

Algemeen

De collectie van Museum Tot Zover is eigendom van de Stichting Funerair Erfgoed, die zijn collectie in langdurig bruikleen heeft gegeven aan de Stichting Nederlands Uitvaartmuseum. De collectie is opgeslagen in een depot dat wordt gehuurd bij Museum Nienoord in Leek. Financiers verwachten dat er een goede opeenvolging is van tentoonstellingen en activiteiten. Collectiebeheer en -registratie heeft bij ons daarom een lagere prioriteit, maar dat gaat ons aan het hart. De vaste collectieploeg bestaat uit twee vrijwilligers en een vrijwilliger voor onderzoek. Er is meer werk dan ze aankunnen. Gelukkig werden eind 2024 twee jonge vrijwilligers gevonden.

Het registratiesysteem Adlib is beëindigd en we zijn overgestapt naar cloud-based Collections van Axiell. Praktisch de gehele collectie is geregistreerd, met foto – al is er achterstand bij aanwinsten van de laatste jaren. Er is weinig budget voor aankoop, maar toch kunnen we af en toe objecten aankopen en er zijn natuurlijk schenkingen. We verwerven niet voor het depot, alleen in uitzonderlijke gevallen accepteren we een schenking of bruikleen waarvan we weten dat we die zelden of nooit zullen tonen in de vaste presentatie. Ons collectiebeleid is bovendien nagenoeg exclusief gericht op Nederland.

Publieksbegeleiding

Audiotour

De audiotour heeft in 2024 een opknapbeurt gekregen. De tour buiten is weersbestendiger gemaakt door vervanging van de hardware. De tour van de vaste presentatie in het museum is gebruiksvriendelijker gemaakt. De audiofragmenten zijn opnieuw geredigeerd en ingedeeld. Dit geeft de bezoeker meer mogelijkheid fragmenten naar keuze en interesse te beluisteren.

Voor de tentoonstelling *Doodleuk* van Peter de Wit maakten we een toegepaste audiotour. Hierin leidt Peter de Wit je door ‘zijn’ wereld aan de hand van een aantal cartoons in de tentoonstelling. Je krijgt een inkijkje in zijn gedachtewereld en het vak van tekenaar.

Families

Voor families ontwikkelden we in het voorjaar de *Troost-Take Away* kijk- en doetocht. Zo nodigden we kinderen uit met hun (groot)ouders en elkaar in gesprek te gaan over eetrituelen rond afscheid, uitvaart, rouw en herinnering. Ook voor *Doodleuk* van

Peter de Wit maakten we een speurtocht met kijk-, doe- en gespreksopdrachten voor kinderen van 6-12 jaar.

Uitbreiding rondleidersteam

Om in te kunnen spelen op de gewenste groei van het aantal groepsbezoeken is versterking van het rondleidersteam nodig. In augustus is aan de hand van de I ASK-methode een interne training georganiseerd. Zo werd het team met drie rondleiders uitgebreid, maar dit blijft een aandachtspunt in 2025.

Aanwinsten / bruiklenen / schenkingen

De vaste presentatie kreeg een topwerk in bruikleen van een particuliere verzamelaar. Het betreft een nagenoeg onbekend doodsportret uit 1584 door Otto van Veen, een van de grootste Nederlands schilders van zijn tijd. Het subtiel geschilderde paneeltje is voor in elk geval vijf jaar in Tot Zover te zien.

Een andere belangrijke aanwinst voor onze collectie is afkomstig van de Amerikaanse fotograaf Elizabeth Heyert. Zij is bekend van verschillende fotoseries die zijn opgenomen in gerenommeerde collecties wereldwijd. In 2003 en 2004 maakte ze haar serie *The Travelers*, doodsportretten van Afro-Amerikanen uit Harlem, New York. Vanwege hun geloof in het paradijs liggen ze in de beste kleding in de kist. Deze serie is al geëxposeerd door vele internationale musea en is aangekocht door verschillende musea, zoals het J. Paul Getty Museum. Negen werken waren te zien op de hoofdtentoonstelling van de Venetiaanse Biënnale van 2024 en die serie prints is door de fotograaf aan Tot Zover geschonken.

Van de Nederlandse fotograaf Margriet Luyten ontvingen we vijf afdrukken van foto's uit haar serie *Insomnia*. Luyten bewerkte enkele historische en enkele hedendaagse post-mortremportretten en drukte ze af middels cyanotypie, een negentiende-eeuwse druktechniek.

Een bijzondere foto werd ons geschonken tijdens het bezoek van Guus Sluiter en Laura Cramwinckel aan Suriname. Schoonfamilie van de directeur bleek in het bezit van de enige post-mortemfoto uit Suriname die ons bekend is. Het is een foto gemaakt op de dag van de begrafenis van pandit Ramharak Dwarka in 1961. De collectie werd voorts aangevuld met enkele herinneringswerken met haar en boekprenten.

De audiotour kreeg een update: de verhalen in het museum werden geredigeerd en als keuzefragmenten ingedeeld.

Nieuwe museumstafliden krijgen les in het crematorium: wat gebeurt er zoal achter de schermen?

In najaar 2024 werkte de Funeraire Academie samen met de Camino Academie voor het symposium Paden van Rouw.

Tijdens de Tot Zover Tafel in december 2024 ontmoeten kunstenaars, academici, uitvaartprofessionals en culturele vakmensen elkaar rondom een gezamenlijk thema: hoe wij levenden omgaan met de dood.

7. Samenwerkingen

Tot Zover staat steeds meer op de kaart als instelling die moeilijke doodgerelateerde thema's durft aan te snijden en grenzen durft op te zoeken. We worden regelmatig door maatschappelijke, culturele of academische organisaties gevraagd als samenwerkingspartner. Daar zijn we trots op.

Funeraire Academie

Museum Tot Zover is mede-initiatiefnemer, partner en penvoerder van de Funeraire Academie, een platform dat sinds 2013 kennisuitwisseling tussen wetenschap en uitvaartbranche in Nederland stimuleert en faciliteert. Andere partners zijn o.a. Tilburg University, Rijksuniversiteit Groningen en DELA. De Funeraire Academie bevordert en structureert ontmoeting middels expertmeetings, symposia en een website. Ons hoofd kenniscentrum is projectleider.

Humanistisch Verbond

Met het nieuwe programma *Laatste Levensfase* wil het Humanistisch Verbond vol inzetten op het meer bespreekbaar maken van de dood en mensen prikkelen om over hun sterfelijkheid en levenseinde na te denken. Vanwege de grote overlap met missie en visie van Museum Tot Zover wordt er ingezet op co-creatie en maken we gebruik van elkaars expertise, netwerk en achterban. In 2024 concretiseerde zich dat in de organisatie van de Avond van de Dood in Pakhuis de Zwijger op 29 november.

Stichting De Rode Loper op School

Stichting De Rode Loper op School biedt basisscholen in Amsterdam Oost en omgeving een uitgebreid aanbod kunst- en cultuureducatie. Uitgangspunt hierbij is de verbinding met de culturele omgeving. De stichting bereikt 90 procent van de scholen voor primair onderwijs in Oost en daarom is ze de ideale samenwerkingspartner voor Museum Tot Zover. In 2024 zijn twee lesprogramma's met het museum ontwikkeld en uitgevoerd, samenhangend met de thematentoonstelling.

Stichting JAM

Stichting JAM organiseert jaarlijks Kunstschooldag(en) in Amsterdam, waarbij 6000 achtstegroepers en hun begeleiders verschillende kunstinstellingen bezoeken, waaronder Tot Zover (21 en 22 maart).

MOCCA

Deze onderwijsclub is een grote stedelijke speler wat betreft cultuureducatie en het verbinden

van scholen en culturele instellingen. Zij geven advies en praktische invulling aan het Basispakket Kunst- en Cultuurorganisatie in opdracht van de Gemeente Amsterdam. In 2024 is er tweemaal een kennismakingsdag voor interne cultuurcoördinatoren georganiseerd in het museum.

OAM en SAM

Tot Zover is lid van het overleg van de 48 geregistreerde musea in Amsterdam, OAM/SAM. De directeur van Tot Zover is penningmeester van dit overleg.

MOAM

Tot Zover is lid van het marketingoverleg van de geregistreerde Amsterdam musea, MOAM

Museum für Sepulkralkultur

De directeur van Tot Zover is lid van de adviesraad van het Museum für Sepulkralkultur (Kassel). Dit museum is bezig met een grootscheepse verbouwing. Ook op het gebied van tentoonstellingen is er overleg en uitwisseling.

Mezrab | The House of Stories

Mezrab is een cultureel centrum in Amsterdam met een focus op storytelling en multidisciplinaire podiumkunsten. In 2024 werd een storytellingavond georganiseerd in het PC Paviljoen en tijdens de Tot Zover Tafel in december gaf oprichter Sahand Sahebdivani een performance.

DONE

Met ruim 40 wetenschappers stimuleert het DONE-netwerk (Dood Onderzoek Nederland) academische kennisuitwisseling en samenwerking op het gebied van sterven en dood. Het hoofd kenniscentrum van Tot Zover is lid. Museum Tot Zover beheert de website van DONE.

Research en onderwijs overige

Met verschillende instellingen voor hoger onderwijs onderhoudt het museum goede contacten. De structurele samenwerking met Tilburg University, Vrije Universiteit en Rijksuniversiteit Groningen krijgt reeds vorm in de Funeraire Academie (zie boven). Het museum is partner in verschillende onderzoeksprojecten van andere universiteiten en biedt stage- dan wel afstudeerplaatsen aan bij instellingen variërend van TU Delft, End-of-Life Lab, PABO, Reinwardt en Breitner Academie.

De Tuinzaal leent zich goed voor allerlei kennisbijeenkomsten. In januari 2024 ontvingen we een grote delegatie vakmensen van de Stad Leuven om te leren en uit te wisselen over de toekomst van begraafplaatsen.

Ter gelegenheid van een speciale themawEEK rondom de dood werd in opdracht van het Amalia Kinderziekenhuis (Radboud UMC) de mobiele expositie Een Lekkere Troost geproduceerd. November 2024.

Stichting Dodenakkers

Stichting Dodenakkers publiceerde in 2020 de eerste Canon van het Nederlands Funerair erfgoed. De boekpresentatie vond plaats bij Tot Zover. Tot Zover nam het initiatief om de Canon te actualiseren en er is een werkgroep ingesteld om dit te doen. Guus Sluiter is lid van deze werkgroep. In 2024 waren er diverse bijeenkomsten om de nieuwe Canon vorm te geven.

Uitvaartbranche – BGNU, LVC, VTU

BGNU, de Branchevereniging Gecertificeerde Nederlandse Uitvaartondernemingen, is eigenaar van Brancheblad Uitvaartzorg, een onafhankelijk vakblad voor de uitvaartbranche. Het vakblad verschijnt 6x per jaar en het museum verzorgt een paginavullende kunstrubriek en een rubriek die actueel funerair onderzoek uitlicht. Er is regelmatig contact met BGNU en andere brancheorganisaties, zoals de LVC (Landelijke Vereniging Crematoria) en VTU (Vereniging Toeleveranciers Uitvaartbranche).

Maatschappelijke zorg en andere lokale organisaties

Het stimuleren van reflectie op sterfelijkheid is een missie die met meerdere maatschappelijke organisaties en zorginstellingen wordt gedeeld. Er is goed contact met zorgorganisatie Cordaan, het Netwerk Palliatieve Zorg Amsterdam en Diemen en met verschillende ziekenhuizen, in het bijzonder Wilhelmina Kinderziekenhuis (onderdeel van het Universitair Medisch Centrum Utrecht) en het Amalia Kinderziekenhuis (onderdeel van Radboud UMC).

Linnaeusboekhandel

Met de Linnaeusboekhandel wordt elk kwartaal een koffie- en cakelezing georganiseerd rondom een recente publicatie over rouw en sterfelijkheid. Een prettige gelegenheid voor auteur en publiek om van gedachten te wisselen en de zondag te beginnen.

8. Museumcafé Roosenburgh

Tot Zover huurt de tentoonstellingsruimten in het museum, kantoorruimte en de tuin van De Nieuwe Ooster. Café Roosenburgh werd in oorsprong in samenwerking met de begraafplaats gerund, het museum was verantwoordelijk voor de bemensing met vrijwilligers. Op dit moment doet het museum ook de bedrijfsvoering en de inkoop en heeft daartoe een floormanager aangenomen. Het café heeft een belangrijke functie als voorportaal voor het museum en als een waardevolle plek voor ontmoeting en gesprek/ontspanning voor bezoekers van de begraafplaats.

Sinds januari 2024 is er een nieuwe floormanager. Het aantrekkelijker maken van het café met quick wins heeft prioriteit en voor langere termijn wordt gekeken naar betere faciliteiten, ook voor groepsverhuur. In 2024 werd gewerkt aan het beter zichtbaar maken van het museum in het café, zodat de connectie met het museum voor bezoekers duidelijk is. Zo zijn er objecten uit de collectie te zien en wordt er verwezen naar tentoonstellingen. In de Tuinzaal tonen we de resultaten van scholenprojecten en andere vormen van participatie; dit jaar hingen er zelfgemaakte rouwserviezen (aansluitend op Een Lekkere Dood) en bidprentjes (bij Doodleuk).

Daarnaast startten we met het verduurzamen van het assortiment, dat nu overwegend vegetarisch en biologisch is, en met minder wegwerpproducten. Met lage prijzen zijn we toegankelijk voor iedereen. In de tuin kwam nieuw terrasmeubilair. Het is een bijzonder mooie en rustige plek voor gasten om te zitten. De theatervoorstelling Testament van de Mens vond hier plaats.

Externe partijen weten steeds vaker het museumcafé te vinden om een ruimte te huren voor een evenement of vergadering. Zo was er een grote bijeenkomst over Digitaal Nalatenschap en wordt de Tuinzaal regelmatig gehuurd door cursusaanbieders Van Oort en Vonera.

We zochten naar nieuwe manieren om vrijwilligers te werven en hadden succes met het 'open café', waar mensen konden kennismaken met de floormanager en gelijk informatie konden krijgen over het werken als cafévrijwilliger. Deze informele 'sollicitaties' leverden direct nieuwe vrijwilligers op.

Waar zouden we zijn zonder onze geweldige suppoosten en cafémedewerkers?
Van links naar rechts: Malina, Jan, Marjorie en Mia.

De aanschaf van nieuw terrasmeubilair maakt een verblijf in de museumtuin nog prettiger.

Olivia ter Wisscha, student Immersive Design aan Hogeschool Utrecht, neemt waar voor de museumdirecteur. Voor haar afstudeerproject kreeg ze een 9!

Rondleider Jan op stap over de Nieuwe Ooster met studenten van roc Zorg en Welzijn.

9. Organisatie

Personeel

Museum Tot Zover is een ambitieus museum met een sterk en professioneel team. In 2024 is de staf uitgebreid door het aantrekken van twee nieuwe collega's. Daarmee bestaat de basisformatie in 2024 uit zeven medewerkers (5,12 fte). De staf bestaat uit een directeur, zakelijk leider, hoofd programma & kenniscentrum, medewerker educatie, medewerker marketing & events, medewerker HR & interne zaken en een café floormanager. Daarnaast is er voor de zondagen een weekendsuppoost in dienst.

Het museum werkt met een flexibele schil van zzp'ers voor ontwerp en productie van tentoonstellingen, grafische vormgeving, ICT-beheer en techniek. Arbozaken, waaronder de mogelijke inzet van een bedrijfsarts, worden behartigd door Zorg voor de Zaak.

Het museum streeft naar een sociaal veilige omgeving voor iedereen. Sinds april 2024 is een onafhankelijke externe vertrouwenspersoon aangesteld. Zij is te benaderen door alle medewerkers, inclusief vrijwilligers. De medewerkers zijn aangesloten bij een pensioenfonds van Centraal Beheer. De staf heeft in 2024 een BHV-cursus gevolgd.

Vrijwilligers en stagiairs

Onze groep van zo'n 45 enthousiaste vrijwilligers is een onmisbare kracht voor Tot Zover en Café Roosenburgh. De vrijwilligers werken voor de schermen en erachter. De betrokkenheid is groot. Veel van hen hebben dierbaren op de begraafplaats begraven.

Circa vijftien vrijwilligers verrichten taken binnen museumcollectie, communicatie, bibliotheek, educatie, administratie, rondleidingen en suppoosting. In Café Roosenburgh zijn dertig vrijwilligers aan het werk, soms in een dubbelfunctie.

Vrijwilligers krijgen geen vergoeding, behalve voor reiskosten. Er zijn informatiebijeenkomsten (over nieuwe tentoonstellingen, BHV en dergelijke). Er is een jaarlijks uitje en er zijn regelmatig borrels.

Tot Zover is ook in 2024 een geliefde stageplek. In dit jaar waren er drie stagiairs, van de opleidingen Industrieel Ontwerpen van de TU Delft (Yara Boom), van de Hogeschool Utrecht (Olivia ter Wisscha) en van de Reinwardt Academie (Marise Krol). Inge van Milgen, student verpleegkunde aan de Hogeschool Utrecht, mocht haar werk over bijna-doodervaringen tonen in het café.

Administratie

De administratie wordt verzorgd door administratiekantoor Ozcar en er is een externe accountant, Kamphuis en Berghuizen.

Topvrijwilliger Thea als ad hoc woordvoerder

Eén van de inzendingen voor de Grote Uitvaarttaart Wedstrijd, het finisage-evenement rondom *Een Lekkere Dood*.

10. Governance

Algemeen

Museum Tot Zover is de publieksnaam van de Stichting Nederlands Uitvaartmuseum. De stichting is een culturele ANBI en is een geregistreerd museum en lid van de Museumvereniging. Het museum volgt de ICOM-definitie: Een museum is een permanente instelling zonder winstoogmerk, in dienst van de samenleving, gericht op het onderzoeken, verzamelen, bewaren, interpreteren en tentoonstellen van materieel en immaterieel erfgoed. Musea zijn openbaar, toegankelijk en inclusief en bevorderen diversiteit en duurzaamheid. Ze werken en communiceren ethisch, professioneel en met participatie van gemeenschappen. Musea bieden een verscheidenheid aan ervaringen met het oog op educatie, genoeg, reflectie en kennisuitwisseling.

De stichting onderschrijft de Ethische Code voor Musea, de Fair Practice Code en de Governance Code Cultuur (zie hieronder). Museum Tot Zover neemt geen deel aan de Museum-cao, maar de salarissen worden wel op vergelijkbare functies uit de museumwereld gebaseerd. Er is een pensioenregeling. De jaarrekeningcontrole wordt vanaf 2022 uitgevoerd door Kamphuis & Berghuizen.

Samenstelling bestuur

De Stichting Nederlands Uitvaartmuseum werkt volgens het bestuur-directiemodel. Er is ook een raad van advies en een comité van aanbeveling (Gerdi Verbeet, Job Cohen, Ann Demeester en Ageeth Ouwehand). Lidmaatschap van bestuur en raad van advies is onbezoldigd. Het bestuur kwam in 2024 viermaal in vergadering bijeen en was tussen de vergaderingen door nauw betrokken. De laatste vergadering was samen met de raad van advies.

Het bestuur bestaat per 31 december 2024 uit:

- De heer drs. E. (Edzo) Doeve, voorzitter (vanaf 15.12.2011 tot 03.12.2024)
- Mevrouw V. (Véronique) Klaassen (vanaf 03.12.2024)
- De heer D.C. (Danny) van Rosmalen (vanaf 14.09.2022)
- Mevrouw Y. (Yara) Cavalcanti Araujo (vanaf 24.06.2020)
- Mevrouw drs. Q.B. (Quirine) Muntz (vanaf 06.12.2018)

De raad van advies bestaat per 31 december 2024 uit: Wim Cappers, Jasper Enklaar, Quinten Fraai, Marie-Louise Meuris, Martin Hoondert en Edzo Doeve (m.i.v. 3-12-2024).

Governance Code Cultuur

Tot Zover volgt de Governance Code Cultuur. De Code wordt toegepast en waar dit niet gebeurt, wordt dit uitgelegd. Een document met actuele informatie over de toepassing van de Code is te vinden op onze website. Enkele belangrijke punten volgen hierna. Het museum ontvangt structurele donaties vanuit de uitvaartsector. In het bestuur zitten maximaal twee vertegenwoordigers van grote partijen uit de uitvaartsector. Dit wordt gezien als gewenste vorm van belangenvermenging, omdat het voor Tot Zover als kennisinstituut noodzakelijk is om een heel goed contact te houden met de uitvaartwereld. Het museum moet daarom op de hoogte zijn van ontwikkelingen. Bovendien is het museum actief in de Funeraire Academie waarin uitvaartsector en academische wereld aan elkaar worden gekoppeld om van elkaar te leren en elkaar te inspireren. Het bestuur evalueert de betrokkenheid van vertegenwoordigers van de uitvaartsector binnen het bestuur jaarlijks (Principe 3). De organisatie is klein en heeft geen medezeggenschapsorgaan, maar de lijnen zijn kort. In 2024 is gestart met een nieuw organisatiemodel met een MT waarin directeur, zakelijk leider en hoofd programma en kenniscentrum zitting hebben (Principe 4). Er is geen cao, maar de arbeidsvoorwaarden en beloning uit de museum-cao worden in grote lijnen gevolgd (Principe 6). Het bestuur is onafhankelijk, deskundig en divers, en bewaakt het realiseren van de maatschappelijke doelstellingen en de daartoe gevoerde strategie en beleid (Principe 7).

Tijdens de Tot Zover Tafel geeft scheidend voorzitter Edzo de zeis door aan Veronique.

Tekenaar Peter de Wit was verrukkelijk in de samenwerking: altijd enthousiast en bereid tot meedenken, zoals bij de vormgeving van deze zaaldeuren.

Fair Practice Code

Het museum streeft ernaar om zoveel mogelijk een marktconforme en eerlijke beloning aan zowel vast personeel als freelancers te verstrekken. Ook worden de sociale voorzieningen per jaar verbeterd. Kunstenaars worden in de regel gehonoreerd conform de regeling kunstenaarshonoraria.

Code Diversiteit & Inclusie

Het museum streeft naar een mix van culturele diversiteit, seksuele diversiteit en intergenerationele diversiteit; dit komt tot uiting in de diverse programmering en de diverse samenwerkingspartners. We zien dat ook het publiek steeds diverser wordt. De museumstaf is divers op verschillende manieren, maar wel volledig wit. Er is in 2024 geprobeerd dit te veranderen door inclusief te werven op de manier van en in overleg met het Amsterdam Museum. Dit betekent dat er geen cv werd gevraagd en dat de sollicitatiecommissie geen namen, foto's en andere afkomstinformatie van de kandidaten te zien kreeg. Dit leverde geen reacties op, waarna de vacature alsnog op traditionele manier is uitgezet. Voor een nieuw bestuurslid en nieuwe leden van de raad van advies (beide 2025) gaan we in zee met een gespecialiseerd wervingsbureau dat kandidaten gaat selecteren.

Het thema van Museum Tot Zover biedt veel mogelijkheden voor een diverse en inclusieve programmering. In onze vaste presentatie schenken we bijvoorbeeld aandacht aan uitvaartrituelen van Nederlanders met verschillende culturele achtergronden. In het PC Paviljoen is het programma (2024 en 2025) zeer divers te noemen met makers en producenten met diverse achtergrond (bijvoorbeeld DEGASTEN). In 2024 zijn we gestart met de voorbereidingen van een grote tentoonstelling van de Surinaamse kunstenaar Marcel Pinas met zijn bespiegelingen over de marron-doodscultuur.

Ook onze bestuursleden zijn creatief en doen graag mee.

Tijdens de Kunstschooldagen ontdekken 8ste groepers allerlei culturele activiteiten in hun stad, dus ook Tot Zover!

11. Financiën

Algemeen

De Stichting Nederlands Uitvaartmuseum wordt sinds de opening in 2007 trouw ondersteund door de grootste coöperaties en bedrijven uit de uitvaartbranche. Met ingang van 2017 ontvangt het museum een bijdrage uit het Kunstenplan van de gemeente Amsterdam (€ 156.929 in 2024). Publieke en private fondsen droegen in 2024 ruimhartig bij aan onze projecten.

Het jaar 2024 sluit Tot Zover af met een financieel positief resultaat van € 80.223. Conform bestuursbesluit wordt het resultaat toegevoegd aan de drie reserves: de Algemene Reserve, de Bestemmingsreserve en de Continuïteitsreserve. De solvabiliteit (eigen vermogen/balanstotaal) bedraagt een gezonde 81%, hoewel het eigen vermogen in absolute zin beperkt blijft met € 193.254 ultimo 2024.

Het ophogen van de Algemene Reserve is wenselijk als herstelmaatregel van de eerder ingekrompen reserve. Met de dotatie in 2024 is het gewenst niveau van vóór de coronaperiode weer bereikt.

Belangrijkste risico's en onzekerheden

De projectinkomsten - met name voor tentoonstellingen - wisselen jaarlijks sterk. In 2024 bedroeg de totale opbrengst aan publieke en private middelen € 562.936 waarvan € 57.222 afkomstig was uit projectfinanciering. Aan overige inkomsten is € 505.714 gerealiseerd.

De Stichting werd in 2024 voor 51% gefinancierd dankzij giften van enkele grote en kleine bedrijven. De gemeente Amsterdam droeg 23% bij. Het percentage eigen inkomsten (donaties bedrijven en particulieren, entreegelden en winkelverkoop) komt daarmee op 77% - ruim boven de door de gemeente Amsterdam en het AFK vastgestelde norm van 25%. Er is sprake van een gezonde (risico) spreiding.

Eind 2023 werd een meerjarige samenwerking gesloten met het Vaillantfonds, dat het museum in 2024-2026 jaarlijks ondersteunt met € 200.000 (met een optionele verlenging tot 2028). Dit bedrag is vooral bestemd voor versterking van de educatie en het kenniscentrum.

Het wegvallen van bedrijfsdonateurs blijft een risico. Dit wordt deels ondervangen door de opbouw van een Continuïteitsreserve van € 60.000. De Bestemmingsreserve ten behoeve van de huisvestingsopgaven is aangevuld tot € 50.000 en de Algemene Reserve bedraagt na toevoeging € 83.254.

Tot Zover blijft kwetsbaar en afhankelijk van donaties en subsidies, hetgeen overigens gebruikelijk is in de culturele sector. De personeelskosten (€ 376.122) bedragen in 2024 totaal 62% van de totale bedrijfslasten (€ 607.844). In 2024 is de staf uitgebreid met twee stafleden. Dit is mogelijk geworden met de steun van de nieuwe meerjarendonateur.

De begroting voor 2025 is opgesteld met € 652.011 aan baten en € 652.011 aan lasten, waarmee het verwachte resultaat op nul uitkomt.

Vrijkaartenbeleid

Donateurs, schenkers en bruikleengevers hebben gratis toegang tot het museum, maar daar wordt weinig gebruikt van gemaakt. Bij openingen en bij verschillende events mag men ook gratis naar binnen. Gasten die komen voor een afspraak met één van de medewerkers mogen ook zonder kosten naar binnen en op deze wijze verlenen we ook toegang aan relaties van De Nieuwe Ooster. Er is gratis toegang voor museumcollega's op vertoon van de ICOM-kaart.

In het PC paviljoen werd door SLAA een mooie literaire matinee georganiseerd rondom afscheid.

12. Vooruitblik 2025

Verwachte gang van zaken in 2025

In 2025 zetten we verder in op een sterke uitbreiding van de educatie en het kenniscentrum. Het bereik van het museum zal steeds meer buiten de museummuren zichtbaar worden. Het team Marketing & Communicatie zal worden versterkt met een senior medewerker (0,4 fte). Het handboek personeel en vrijwilligersbeleid wordt herzien. De bedrijfsmatige kant zal verder geprofessionaliseerd worden en de basis wordt verbeterd.

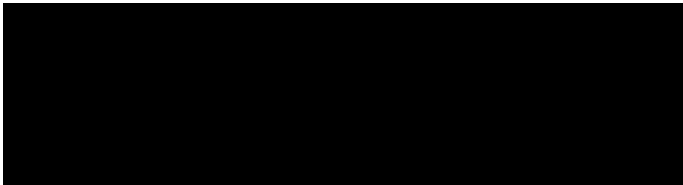
De gesprekken met De Nieuwe Ooster worden in 2025 voortgezet, om zo tot een nieuwe huurovereenkomst te komen. De toekenning van het Kunstenplan 2025-2028 en de meerjarige bijdrage van het Vaillantfonds geven rust voor de komende jaren. Dat geeft ruimte voor een duurzaam vooruit te plannen meerjarige programmering.

Programmering

We kijken uit naar een mooie programmering in het PC Art Paviljoen met culturele partners van heel divers allooi. In het museum presenteren we in het voorjaar recent verworven doodsportretten met Elizabeth Heyerts *The Travelers* als grootste blikvanger. In september opent de grote tentoonstelling *Aat Veldhoen – realist tot in de kist*. De pilot met de mobiele expositie wordt verder uitgerold naar (uitvaart)locaties in heel Nederland.

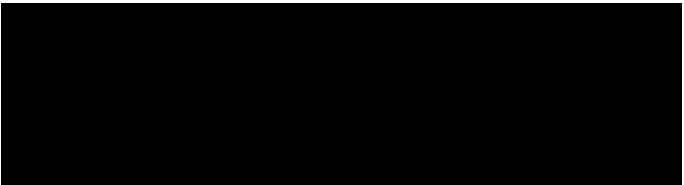
Namens het bestuur:

Voorzitter, a.i.

De heer E. Doeve

Penningmeester

Mevrouw K. Schwartz

13. Jaarrekening 2024

De Doodleuke pubquiz - het café barstte uit zijn voegen.

Stichting Nederlands Uitvaartmuseum

	Inhoud	pagina
1	Balans per 31 december 2024	1
2	Staat van baten en lasten over 2024	2
3	Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	4
4	Toelichting op de balans per 31 december 2024	5
5	Toelichting op de staat van baten en lasten over 2024	11

1 Balans per 31 december 2024

	2024	2023
ACTIVA		
Vaste activa		
I Materiële vaste activa	9.605	3.260
Totaal vaste activa	9.605	3.260
Vlottende activa		
II Voorraden	8.778	6.618
III Vorderingen	31.271	87.930
IV Liquide middelen	188.488	94.733
Totaal vlottende activa	228.537	189.281
TOTAAL ACTIVA	238.142	192.541
PASSIVA		
V Algemene reserve	83.254	71.774
VI Bestemmingsreserves	110.000	41.257
Totaal eigen vermogen	193.254	113.031
VII Kortlopende schulden	44.888	79.510
TOTAAL PASSIVA	238.142	192.541

2 Staat van baten en lasten over 2024

	2024	Jaarbegroting 2024	2023
BATEN			
Directe opbrengsten			
1.Publieksinkomsten	99.149	46.000	82.671
3.Overige inkomsten	21.736	7.000	7.925
4.Indirecte opbrengsten	4.240		
5.Totaal opbrengsten (1 tm 4)	125.125	53.000	90.596
6.Subsidie AFK	156.929	156.953	149.196
Overige subsidie uit publieke middelen			
9.Incidenteel	25.760		41.068
10.Bijdrage uit private middelen	380.247	379.530	199.983
11.Totaal publieke en private middelen (6 tm 10)	562.936	536.483	390.247
TOTAAL BATEN (5+11)	688.061	589.483	480.843
LASTEN			
1.Beheerslasten personeel	122.555	157.774	57.501
2.Beheerslasten materieel	109.203	115.292	94.649
3.Totaal beheerslasten	231.758	273.066	152.150
4.Activiteitenlasten personeel	253.567	179.780	222.387
5.Activiteitenlasten materieel	122.519	115.741	93.609
6.Totaal activiteitenlasten	376.086	295.521	315.997
TOTAAL LASTEN (3+6)	607.844	568.587	468.147
7.Saldo uit gewone bedrijfslasten	80.217	20.896	12.696
8.Saldo rentebaten en -lasten	5		0
9.Saldo buitengewone baten en lasten		-15.000	
EXPLOITATIERESULTAAT (7+8+9)	80.223	5.896	12.696

2 Staat van baten en lasten over 2024	2024	Jaarbegroting 2024	2023
Resultaatbestemming			
Algemene reserve	11.480		12.697
Bestemmingsreserve Huisvestingsopgaven	38.743		0
Continuïteitsreserve	30.000		
Totaal resultaatbestemming	80.223		12.697

3 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Informatie over rechtspersoon

Stichting Nederlands Uitvaartmuseum is gevestigd in Amsterdam en ingeschreven bij de KvK onder nummer 41156251. De stichting heeft als doel mensen aan te zetten tot reflectie op dood, sterfelijkheid en rouw en mensen te informeren over geschiedenis, heden en toekomst van uitvaartculturen en dit zowel binnen als buiten het geëxploiteerde museum.

Grondslagen algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving, mede op basis van Richtlijn RJ 640 met inachtneming van specifieke aanwijzingen van het Handboek Verantwoording Vierjarige subsidies Kunstenplan 2021-2024 van het Amsterdams Fonds voor de Kunst (AFK) en van eventuele andere subsidiegevers of fondsen zoals beschreven in de Inhoudelijke toelichting op de balans en exploitatierekening.

De jaarrekening is opgesteld in euro's. Indien voor activa en passiva geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

WAARDERINGSGRONDSLAGEN VOOR DE BALANS

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd op de aanschaffingswaarde onder aftrek van de afschrijvingen die gebaseerd zijn op de geschatte economische levensduur. Het gehanteerde afschrijvingspercentage bedraagt 20%.

Voorraad

De voorraden worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere netto-opbrengstwaarde. Deze lagere netto-opbrengstwaarde wordt bepaald door individuele beoordeling van de voorraden.

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie, inclusief de transactiekosten indien materieel. Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Bestemmingsreserves

De bestemmingsreserves zijn reserves met een beperktere bestedingsmogelijkheid, waarbij de beperking door het bestuur is aangebracht. De aard van de bestemmingsreserves wordt later toegelicht.

Kortlopende schulden

Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de bedragen waartegen de schuld moet worden afgelost.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Het resultaat (saldo) wordt bepaald als het verschil tussen het totaal der baten en het totaal der lasten. Ontvangsten en uitgaven worden in de staat van baten en lasten toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Bij de toerekening wordt een bestendige gedragslijn gevolgd.

Resultaatbestemming

Indien aan bestemmingsreserve(s) respectievelijk bestemmingsfonds(en) wordt gedoteerd dan wel daaruit wordt geput wordt deze mutatie op de volgende wijze verwerkt: het saldo van de staat van baten en lasten wordt bepaald inclusief het overschot of tekort dat is ontstaan uit hoofde van de baten en lasten met een bijzondere bestemming. Onder de staat van baten en lasten wordt vervolgens een specificatie opgenomen van de verwerking van dit saldo in de onderscheiden posten van het eigen vermogen.

Subsidies

In overeenstemming met RJ 274 – Overheidssubsidies worden subsidies en andere vormen van overheidssteun verwerkt zodra er een redelijke zekerheid is dat de stichting aan de gestelde voorwaarden voldoet en de subsidie of faciliteit daadwerkelijk zal verkrijgen. Indien ze in het verslagjaar niet volledig zijn besteed, worden de nog niet bestede gelden opgenomen onder de kortlopende schulden als 'vooruitontvangen subsidies'.

Kosten

De kosten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

4 Toelichting op de balans per 31 december 2024

ACTIVA		
I Materiële vaste activa		
<u>Verloop materiële vaste activa</u>		
Het verloop van de materiële vaste activa wordt als volgt weergegeven:		
	Inventaris en ICT	
Aanschafwaarde per 1 januari	77.537	
Cumulatieve afschrijvingen per 1 januari	-74.277	
Boekwaarde per 1 januari	3.260	
Investeringen 2024	7.669	
Afschrijvingen	-1.324	
Mutaties	6.345	
Aanschafwaarde per 31 december	85.205	
Cumulatieve afschrijvingen per 31 december	-75.601	
Boekwaarde per 31 december	9.605	

4 Toelichting op de balans per 31 december 2024

	2024	2023
<u>Vlottende activa</u>		
II Voorraden		
Voorraad	8.778	6.618
Totaal voorraden	8.778	6.618
III Vorderingen		
<u>Debiteuren</u>		
Debiteuren	8.811	16.749
Voorziening dubieuze debiteuren		-1.217
Totaal debiteuren	8.811	15.533
<u>Te ontvangen subsidies</u>		
Het Cultuurfonds		26.700
Stichting Mondriaan Fonds		24.523
Vereniging Rembrandt		6.065
Totaal te ontvangen subsidie		57.288
<u>Te vorderen belastingen en premies sociale verzekeringen</u>		
Omzetbelasting	13.639	4.719
Totaal te vorderen belastingen en sociale verzekeringen	13.639	4.719

4 Toelichting op de balans per 31 december 2024	2024	2023
<u>Overige vorderingen</u>		
Vooruitbetaalde kosten	5.071	3.698
Nog te ontvangen bedragen	3.339	1.055
Overige vorderingen	410	5.638
Totaal overige vorderingen	8.821	10.391
Totaal vorderingen	31.271	87.930
IV Liquide middelen		
Bank	188.488	94.733
Totaal liquide middelen	188.488	94.733

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de stichting

4 Toelichting op de balans per 31 december 2024	2024	2023
PASSIVA		
<u>Eigen vermogen</u>		
V Algemene reserve		
Algemene reserve saldo per 1 januari	71.774	59.078
Uit resultaatbestemming	11.480	12.697
Algemene reserve saldo per 31 december	83.254	71.774
VI Bestemmingsreserves		
Bestemmingsreserve Huisvestingsopgaven saldo per 1 januari	11.257	11.257
Uit resultaatbestemming	38.743	0
Bestemmingsreserve Huisvestingsopgaven saldo per 31 december	50.000	11.257
Continuïteitsreserve saldo per 1 januari	30.000	30.000
Uit resultaatbestemming	30.000	
Continuïteitsreserve saldo per 31 december	60.000	30.000
Totaal bestemmingsreserves	110.000	41.257
Totaal eigen vermogen	193.254	113.031
VII Kortlopende schulden		
<u>Schulden aan leveranciers</u>		
Crediteuren	5.952	13.968
Totaal schulden aan leveranciers	5.952	13.968

4 Toelichting op de balans per 31 december 2024

2024

2023

Af te dragen belastingen en premies sociale verzekeringen

Loonbelasting	6.735	3.935
Totaal af te dragen belastingen en sociale verzekeringen	6.735	3.935

Overige kortlopende schulden

Te betalen kosten	9.504	8.053
Te betalen vakantiegeld en overige salariskosten	22.698	12.292
Vooruitontvangen subsidies		41.262
Totaal overige kortlopende schulden	32.201	61.607
Totaal kortlopende schulden	44.888	79.510

4 Toelichting op de balans per 31 december 2024

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Met ingang van 1 januari 2013 is er bij Stichting Museum Nienoord te Leek een depotruimte van 170,60 m2 gehuurd. De huur over 2025 bedraagt €12.247,- per jaar inclusief BTW. Jaarlijks, voor het eerst op 1 januari 2026, kan de huur geïndexeerd worden op basis van CPI-werknemers laag (2013=100). Het contract wordt jaarlijks automatisch verlengd en kent een opzegtermijn van 6 maanden.

Met ingang van 2007 is een huurovereenkomst aangegaan met de Gemeente Amsterdam, Stadsdeel Oost- Waterschapsmeer. In deze overeenkomst is opgenomen dat vanaf 1 oktober 2007 de huurder de huurprijs voor 25% in geld voldoet en voor 75% in natura. De betaling in natura vindt plaats door het leveren van het dagelijks onderhoud en reiniging van het pand en dat er iemand aanwezig is elke dag van 9 tot 17 uur. De waarde van de door huurder aan verhuurder te leveren diensten wordt tussen partijen vastgesteld op 75% van de huurprijs. Huurder voldoet de omzetbelasting die verschuldigd is over de huurprijs, voor zover deze in natura is verschuldigd, aan verhuurder in geld gelijktijdig met de betaling van huurprijs voor zover deze in geld moet worden voldaan. Met omzetbelasting wordt voor de werking van deze bepaling gelijkgesteld de afzonderlijke vergoeding voor omzetbelasting die in rekening wordt gebracht in de huurprijs indien geen met omzet belaste verhuur wordt overeengekomen of indien niet meer met omzetbelasting mag worden verhuurd, terwijl partijen dat wel waren overeengekomen. De kans dat de Belastingdienst zich op het standpunt stelt dat de dienstverlening meer of minder waard is dan 75% van de huurprijs, is voor rekening van verhuurder en zal derhalve niet leiden tot verrekening met huurder. Deze overeenkomst moet, voor wat betreft de verbintenissen tot levering en afname van diensten, worden beschouwd als een overeenkomst van opdracht. Verhuurder zal gerechtigd zijn te verlangen dat met ingang van 1 januari 2009 of met ingang van 1 januari van elk tweede daaropvolgende jaar, huurder de huurprijs voor een groter gedeelte dan 25% (oplopend tot en met 100%) in geld dient te voldoen, indien verhuurder zulks tenminste zes maanden voorafgaand aan die datum schriftelijk aan huurder heeft medegedeeld. De overeenkomst wordt telkens voor een periode van 5 jaar verlengd, meest recentelijk op 31 december 2021. De opzegtermijn bedraagt 2 jaar. De verhuurder heeft de huurovereenkomst opgezegd met inachtneming van een opzegtermijn van twee jaar. De huurovereenkomst loopt tot en met 31 december 2026. Een nieuwe overeenkomst wordt in 2025 opgesteld.

De stichting heeft in bruikleen ontvangen een museumcollectie van Stichting Funerair Erfgoed. Hiervan is een bruikleenovereenkomst opgesteld gedateerd op 18 maart 2006 met een looptijd van 25 jaar en eindigt derhalve op 18 maart 2031.

Museum Tot Zover ontvangt in de periode 2025-2028 subsidie vanuit het Kunstenplan van de Gemeente Amsterdam dat door het Amsterdam Fonds voor de Kunst wordt beheerd. Het bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd en bedraagt in 2025 €195.456.

De stichting heeft in 2023 van het Vaillantfonds een toezegging ontvangen voor een jaarlijkse donatie van €200.000,-. Dit bedrag zal in elk van de jaren 2024, 2025 en 2026 worden uitgekeerd. Met de mogelijkheid tot verlenging van twee jaar.

5 Toelichting op de staat van baten en lasten over 2024	2024	Jaarbegroting 2024	2023
BATEN			
Directe opbrengsten			
1.Publieksinkomsten			
Entree	23.222	20.000	20.604
Opbrengsten uit winkel verkopen	12.808	8.000	16.182
Horeca	63.120	18.000	45.886
Totaal publieksinkomsten	99.149	46.000	82.671
3.Overige inkomsten			
Workshops, educatie	11.248		4.242
Overige directe inkomsten	10.488	7.000	3.683
Totaal overige inkomsten	21.736	7.000	7.925
4.Indirecte opbrengsten	4.240		
5.Totaal opbrengsten (1 tm 4)	125.125	53.000	90.596

5 Toelichting op de staat van baten en lasten over 2024	2024	Jaarbegroting 2024	2023
6.Subsidie AFK	156.929	156.953	149.196
Overige subsidies uit publieke middelen			
9.Incidenteel			
Mondriaanfonds	25.760		41.068
Totaal overige subsidies uit publieke middelen	25.760		41.068
10.Bijdrage uit private middelen			
Bijdrage particulieren incl. vrienden	815		-624
Bijdrage van private fondsen	147.970	159.530	145.550
VSBfonds	10.000		15.000
Het Cultuurfonds	8.000	20.000	13.492
Vereniging Rembrandt			6.065
Dr. C.J. Vaillantfonds	213.462	200.000	20.500
Totaal bijdrage uit private middelen	380.247	379.530	199.983
11.Totaal publieke en private middelen (6 tm 10)	562.936	536.483	390.247

5 Toelichting op de staat van baten en lasten over 2024	2024	Jaarbegroting 2024	2023
LASTEN			
<u>1.Beheerslasten personeel</u>			
Salarissen			-206
Directie	85.573	89.030	39.106
Marketing, fondsenwerving en relatiebeheer	5.070	30.565	
Overige medewerkers	21.700	17.080	5.914
Vrijwilligers	1.120	1.000	1.394
Onkosten werknemers	19.662	16.300	10.194
Onkosten ingehuurd personeel	1.648	3.800	1.100
Uitkering UWV en verzekeringen	-12.218		
Totaal beheerslasten personeel	122.555	157.774	57.501
<u>2.Beheerslasten materieel</u>			
Huisvesting	47.609	51.990	41.761
Kantoor	55.469	60.650	51.977
Algemene publiciteit	3.562	2.000	
Afschrijvingen	1.324	652	912
Onderhoudskosten	1.239		
Totaal beheerslasten materieel	109.203	115.292	94.649
3.Totaal beheerslasten	231.758	273.066	152.150

5 Toelichting op de staat van baten en lasten over 2024	2024	Jaarbegroting 2024	2023
<u>4.Activiteitenlasten personeel</u>			
Artistiek kader	4.614		5.905
Performers	8.226		54.108
Overig artistiek personeel	101.414	93.875	96.567
Productie en techniek			1.350
Marketing	51.937		29.189
Publieksservice en kassa			5.727
Locatie medewerkers			110
Horeca			18.213
Overige medewerkers	87.377	85.905	11.220
Totaal activiteitenlasten personeel	253.567	179.780	222.387
<u>5.Activiteitenlasten materieel</u>			
Aankopen	3.261	1.000	282
Collectie	8.531	8.000	5.409
Tentoonstellingen en activiteiten	10.954	23.491	18.446
Marketingcommunicatie	44.898	45.500	24.981
Inrichting locatie, transport, opslag	4.929		2.049
Reis, verblijf, sejours		1.000	312
Educatie	12.650	17.500	1.343
Inkoopkosten	1.853	1.500	145
Inkoopkosten winkel	3.556	600	1.163
Horeca inkoopkosten	21.196	15.650	21.264
Overige kosten	10.691	1.500	18.215
Totaal activiteitenlasten materieel	122.519	115.741	93.609
6.Activiteitenlasten totaal	376.086	295.521	315.997

14. Jaarbegroting 2025

Entree	15.500
Opbrengsten uit winkel verkopen	8.500
Horeca	53.500
Overige publieksinkomsten	8.500
Totaal publieksinkomsten	86.000
Workshops, educatie	0
Overige directe inkomsten	10.110
Totaal overige inkomsten	10.110
Totaal opbrengsten	96.110
Bijdrage particulieren incl. vrienden	450
Dr. C.J. Vaillantfonds	200.000
Jaardonaties groot >5000	143.951
Jaardonaties middel 1000-5000	15.000
Jaardonaties klein <1000	2.500
Overige private bijdragen	2.000
Bijdragen uit private middelen	363.901
Structurele subsidie gemeente	192.000
Structurele subsidie AFK	192.000
Totaal subsidies	192.000
Totaal BATEN	652.011
Lonen	-404.711
Inhuur	-1.700
Onkostenvergoedingen beheer	-18.600
Totaal personeel	-425.011
Huisvesting	-54.100
Kantoor	-62.400
Algemene publiciteit	-3.500
Afschrijvingen	-2.500
Onderhoudskosten	-2.000
Totaal beheerslasten materiaal	-124.500
Collectie	-8.000
Tentoonstellingen en activiteiten	-8.500
Inrichting locatie, transport, opslag	-2.000
Reis, verblijf, sjours	-1.000
Overige kosten	-1.000
Marketingcommunicatie	-34.000
Educatie	-17.000
Inkoopkosten	-2.500
Inkoopkosten winkel	-5.000
Horeca inkoopkosten	-22.500
Aankopen	-1.000
Totaal activiteitenlasten	-102.500
Totaal LASTEN	-652.011
Resultaat	0